



Ftalater i leksaker och barnavårdsartiklar

Så kontrollerar detaljister och leverantörer leksakerna i Stockholm



En rapport från Miljöförvaltningen

Ulla Kujala

november 2008

FÖRORD

Sedan den 16 januari 2007 är de tre farligaste ftalaterna förbjudna i alla leksaker och barnavårdsartiklar avsedda för barn upp till 14 år. Ytterligare tre ftalater är förbjudna i produkter som små barn kan stoppa i munnen.

Miljöförvaltningen har i kampanjer under hösten 2007 och våren 2008 kontrollerat hur ftalatförbudet följs av leverantörer och butiker som säljer leksaker och barnavårdsartiklar. Kampanjerna har ingått som ett led i vårt arbete att minska riskerna med miljögifter i varor. Målet har varit att alla leverantörer och butiker verksamma inom leksaksbranschen i Stockholms stad ska känna till ftalatförbudet och ha bra kontrollsystem som minimerar risken för att leksaker och barnavårdsartiklar ska innehålla ftalater.

INNEHÅLL

I	Sammanfattning	5
2	Bakgrund och syfte	6
2.1	Barnartiklar ska vara fria från förbjudna miljögifter	6
2.2	Användning av ftalater	6
2.3	Spridning	6
2.4	Ftalater påverkar miljö och hälsa	6
2.5	Miljömålet Giftfri miljö.....	7
2.6	Andra miljögifter i leksaker	7
2.7	Lagstiftning	7
2.7.1	Ftalatförbudet	7
2.7.2	ROHS- direktivet.....	8
2.7.3	Miljöbalken m.m.	8
2.7.4	REACH	8
2.7.5	Miljö- och hälsoskyddsnämnden kontrollerar tillverkare, importörer och återförsäljare	9
2.7.6	Hur ska leverantörer och detaljister jobba med kemikalier i varor?	9
2.8	Internationellt arbete inom ICTI.....	9
3	Kampanjen 2007	11
3.1	Val av företag till kampanjen	11
3.2	Meddelande om inspektion	11
3.3	Frågor och information vid besök	11
3.4	Varor med misstänkt ftalatinnehåll – genomgång av sortimentet	11
3.5	Resultat.....	12
3.5.1	Leksaker av pvc från Kina, Taiwan, USA och europeiska länder	12
3.5.2	Detaljisternas kunskaper om kemikalielagstiftningen	12
3.5.3	Så här kontrollerar detaljister ftalater i leksaker och barnavårdsartiklar	13
3.5.4	Så här kontrollerar leverantörer/grossister ftalater i leksaker och barnavårdsartiklar	14
3.5.5	Har ftalatförbudet medfört några ändringar?	14
3.6	Slutsatser och diskussion.....	15
3.7	Tillsynsavgift.....	15
4	Kampanjen 2008	16
4.1	Val av verksamheter till kampanjen	16
4.2	Information till verksamheterna	16
4.3	Resultat.....	16
4.3.1	Verksamheter som skickat in svar	16
4.3.2	Verksamheter som upphört.....	16
4.3.3	Leverantörers kontroll	16

4.3.4	Butikers kontroll.....	17
4.3.5	Säljs det fortfarande produkter med ftalater?	18
4.3.6	Övriga reaktioner från kontaktade företag.....	18
4.4	Slutsatser och diskussion.....	19
4.4.1	För leksaksbranschen är ftalatfria varor en kvalitetsfråga.....	19
4.4.2	Kampanjen har gett kunskaper och praktiska tips	19
4.4.3	Andra verksamheter som kan vara berörda	19
4.4.4	Framtida tillsynsbehov	20
4.5	Tillsynsavgift.....	20

Bilagor

I SAMMANFATTNING

Ett EU-gemensamt förbud gäller sedan den 16 januari 2007 mot användning av ftalater i leksaker och barnavårdsprodukter. Ftalaterna DEHP, DBP och BBP är förbjudna i alla leksaker och barnavårdsartiklar avsedda för barn upp till 14 år. Ftalaterna DINP, DIDP och DNOP är dessutom förbjudna i sådana leksaker och barnavårdsartiklar som barn kan stoppa i mun. Förbudet gäller såväl leksaker och barnavårdsprodukter som tillverkats i Sverige eller ett annat EU-land som de som förts in i EU-området efter detta datum.

För att följa upp ftalatförbudet har miljöförvaltningen drivit tillsynskampanjer under hösten 2007 och våren 2008. Inom kampanjerna har vi kontaktat tillverkare, importörer och återförsäljare av leksaker och barnavårdsartiklar, totalt ett 80-tal företag i Stockholm.

Under hösten 2007 genomförde vi en mindre kampanj bland ett 10-tal verksamheter. Syftet var att ta reda på hur företag inom leksaksbranschen följer upp ftalatförbudet och vilka eventuella insatser som kan behövas med anledning av det. Kampanjen visade att bara hälften av verksamheterna hade uppmärksammat ftalatförbudet. En övervägande del var inte heller medvetna om att de har ett ansvar enligt miljöbalken för att kontrollera att de varor de säljer inte ska innehålla förbjudna miljögifter. För att förbättra situationen beslutade vi att fortsätta kampanjen.

Under våren 2008 skickade vi ut en information om ftalater och om bestämmelserna i miljölagstiftningen om verksamhetsutövarens ansvar till ett 70-tal verksamheter inom leksaksbranschen, verksamma i Stockholm. Vi bad dem också skicka in en beskrivning om hur de avser följa upp ftalatförbudet i sin egenkontroll. Det visade sig att 65 % av verksamheter som faktiskt hanterar leksaker och barnavårdsartiklar med potentiellt ftalatinnehåll hade uppmärksammat ftalatförbudet tidigare, men bara ett fåtal verksamheter hade ställt direkta krav på ftalutfria varor före kampanjen.

Vi bedömer att vi genom kampanjerna nått de flesta verksamheter i staden som är verksamma inom leksaker och barnavårdsartiklar. Kampanjerna har gett dem ökade kunskaper om miljögiftsgruppen ftalater och en vägledning för praktisk kemikaliekontroll. De har också genom en praktisk övning i kampanjen 2008 byggt upp egna kontrollsystem för ftalater i leksaker och barnavårdsartiklar. Också många av de verksamheter som redan före kampanjen var insatta i ftalatproblematiken har i våra kampanjer förbättrat sina kontrollsystem.

Vi anser det viktigt att vi även i fortsättningen ska uppmärksamma leverantörer och återförsäljare på deras ansvar när det gäller att kontrollera att farliga och förbjudna kemikalier inte ska finnas i varor. Vi bedömer dock i dagsläget att arbetet med att kontrollera ftalater inom leksaksbranschen har varit tillräckligt.

2 BAKGRUND OCH SYFTE

2.1 Barnartiklar ska vara fria från förbjudna miljögifter

Syftet med kampanjerna har varit att genom information, kontroll och praktiska övningar förmå leverantörer och återförsäljare att på olika sätt arbeta för att förbjudna ftalater inte ska finnas i leksaker och barnavårdsartiklar.

Målet för kampanjen har varit att alla verksamheter inom leksaksbranschen ska

- känna till ftalatförbudet
- känna till det egenkontrollansvar de har enligt miljölagstiftningen samt
- upprätta ett bra egenkontrollsystem för att minska risken för att leksaker och barnavårdsartiklar ska innehålla förbjudna ftalater

2.2 Användning av ftalater

Ftalater är ett samlingsnamn för ett antal föreningar som tillverkas av organiska råvaror som kommer från olja. Ftalater har använts i över femtio år, framförallt som mjukgörare i plast och gummi, men också för att ge varor ökad smidighet, hållbarhet, längre livstid och lägre pris.

En övervägande del (över 90 %) av de ftalater som framställs i Europa används som mjukgörare i pvc-produkter (polyvinylklorid). Största mängderna av ftalater finns i produkter för golvbeläggning, tapeter, kabel, folie och vävplast. Ftalater kan också ingå som mjukgörare och bindemedel i olika slags färger och lim. Många importerade produkter som t.ex. skosulor, plastslang och vissa textilier innehåller också ftalater.

Särskilt uppmärksammas är användningen av ftalater som mjukgörare i leksaker och barnavårdsartiklar av pvc-plast. Badleksaker, bollar och dockor är exempel på artiklar som tidigare, bl.a. i Kemikalieinspektionens och i andra kommuners tillsyn, konstaterats innehålla förbjudna ftalater. I maj 2008 har Naturskyddsföreningens provtagning visat att också sladdar till vissa spelkonsoler innehåller ftalater.

2.3 Spridning

Ftalater, liksom många andra kemiska ämnen som finns i varor, läcker ut och kommer förr eller senare i kontakt med människor och miljö. Ftalater har hittats såväl i isen vid Antarktis som i bröstmjolk och livsmedel som fisk och mejeriprodukter.

2.4 Ftalater påverkar miljö och hälsa

Ftalaterna DEHP¹, DBP² och BBP³ har klassificerats som giftiga och reproduktionsstörande ämnen, dvs. de kan minska vår fortplantningsförmåga och ge

¹ Di(2-etylhexyl)ftalat

² Dibutylftalat

³ Butylbensylftalat

fosterskador. De finns på EU:s lista över CMR-ämnena⁴. DBP är också klassificerad som miljöfarlig och mycket giftig för vattenlevande organismer. DEHP, DBP och BBP misstänks vara hormonstörande, DEHP orsakar levercancer hos möss. Skadligheten av ftalaterna DINP⁵, DIDP⁶ och DNOP⁷ har inte påvisats, men användningen har bedömts innebära risk för skador.

Människor och djur kan exponeras för (utsättas för påverkan av) ftalater genom inandning, föda, vatten eller direktkontakt. Den faktiska exponeringen är inte känd, men ftalater förekommer överallt i vår omgivning och det är rimligt att anta att människor exponeras kontinuerligt för låga halter och ibland för flera ftalater samtidigt. Eftersom många ftalater har liknande egenskaper finns misstankar om att de kan förstärka effekterna hos varandra.

Foster kan exponeras för ftalater under graviditeten och spädbarn under amningen, om mamman är exponerad. Dessutom kan barn exponeras via leksaker speciellt om de stoppas i munnen. Eftersom barn är organismer under utveckling är de särskilt känsliga för reproduktionstoxiska och andra skadliga ämnen. Därför bör barns exponering för sådana ämnen minskas i så stor utsträckning som möjligt.

2.5 Miljömålet Giftfri miljö

Ftalaterna DEHP, DBP och BBP har klassats som CMR-ämnena, se vidare under rubriken 2.4 Ftalater påverkar miljö och hälsa.

I arbetet med det nationella miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö tas CMR-ämnena upp bland de särskilt farliga ämnena som ska utfasas. Det innebär att sådana ämnen inte längre ska användas i nyproducerade varor. Dessa ämnen ska inte heller användas i produktionsprocesser om inte företaget kan visa att hälsa och miljö inte kan komma till skada. Redan befintliga varor, som innehåller sådana ämnen ska hanteras på ett sådant sätt att ämnena inte läcker ut i miljön.

2.6 Andra miljögifter i leksaker

Förutom ftalater kan leksaker också innehålla andra miljö- och hälsofarliga ämnen, som har satts till för att ge materialet vissa egenskaper eller för att ge varan en önskad funktion. Exempel på sådana ämnen är flamskyddsmedel, impregneringsmedel i textilier, garvningsmedel i läder samt metaller i batterier till elektroniska leksaker.

2.7 Lagstiftning

2.7.1 Ftalatförbudet

Ett EU-gemensamt ftalatförbud gäller sedan 16 januari 2007. Det innebär ett totalförbud för användning och utsättande på marknaden av ftalaterna DEHP, DBP och BBP i alla

⁴ Cancerframkallande, arvsmassepåverkande och reproduktionsstörande ämnen kallas för CMR-ämnena.

⁵ Diisononylftalat

⁶ Diisodecylftalat

⁷ Di-n-oktylftalat

leksaker⁸ och barnavårdsartiklar⁹ avsedda för barn upp till 14 år. Dessutom är ftalaterna DINP, DIDP och DNOP förbjudna i sådana leksaker och barnavårdsartiklar som barn kan stoppa i munnen.

Förbudet innebär en skärpning av det tidigare svenska förbudet, som gällt sedan 1999 för leksaker och barnavårdsartiklar avsedda för barn under 3 år och som de kan stoppa i munnen.

Förbudet har införts i svensk lagstiftning genom förordning 2006:525 och finns i Kemikalieinspektionens föreskrifter KIFS 1998:8, 10 kap § 4 b.

Förbudet finns i sin helhet i bilaga 1.

2.7.2 ROHS- direktivet

Det s.k. ROHS-direktivet (2002/95/EG) är en EU-förordning som förbjuder användningen av miljögifterna bly, kvicksilver, kadmium, sexvärt krom och flamskyddsmedlena PBB och PBDE i nya elektriska och elektroniska produkter, bl.a. leksaker, som släpps ut på marknaden efter den 1 juli 2006.

2.7.3 Miljöbalken m.m.

Förutom ftalatförbudet och andra detaljregleringar finns också mera allmänna principer i miljölagstiftningen, som gäller för olika verksamheter.

Miljöbalkens allmänna hänsynsregler, framförallt kunskapskravet, utbytesprincipen och försiktighetsprincipen gäller bl.a. vid yrkesmässig hantering av kemikalier och varor med kemikalieinnehåll. Tillsammans med reglerna om varje verksamhetsutövers egenkontrollansvar ger de varje verksamhetsutövare ansvaret att skaffa sig tillräckliga kunskaper om sin verksamhets miljö- och hälsopåverkan och agera för att minska den, t.ex. byta ut varor som innehåller farliga kemikalier mot varor med mindre risker.

En verksamhetsutövare är enligt miljölagstiftningen skyldig att till tillsynsmyndigheten lämna de uppgifter som behövs för tillsynen.

2.7.4 REACH

EU:s nya kemikalielagstiftning REACH syftar till att registrera, utvärdera, godkänna och begränsa användningen av kemikalier. Lagstiftningen gäller sedan juli 2007 och arbete pågår för att utforma reglerna i detalj. Dessa förväntas innehålla bl.a. bestämmelser om hur tillverkare och importörer ska deklarerat och riskbedöma de kemikalier som ingår i varorna.

⁸ Med leksak avses enligt leksaksdirektivet alla produkter eller material som utformats eller är klart avsedda som leksaker för barn under 14 år. Den faktiska användningen av varan avgör om den betraktas som leksak.

⁹ Med barnavårdsartiklar avses alla produkter som är avsedda att underlätta barns sömn, avslappning, hygien, matning eller sugning.

2.7.5 Miljö- och hälsoskyddsnämnden kontrollerar tillverkare, importörer och återförsäljare

Tillsyn av kemikalier i varor sker enligt den fördelning av tillsynen och de regler som finns i miljöbalken.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska kontrollera att detaljhandeln följer kemikalielagstiftningen. När det gäller tillverkare och andra primärleverantörer som sätter ut varor på den svenska marknaden har nämnden ett delat tillsynsansvar med Kemikalieinspektionen.

Om en vara inte uppfyller lagstiftningens krav får den inte fortsätta att säljas i Sverige. Tillsynsmyndigheten har befogenhet att förbjuda försäljningen av en sådan vara. För tillverkare och andra primärleverantörer kan också polisanmälan vara aktuell.

2.7.6 Hur ska leverantörer och detaljister jobba med kemikalier i varor?

Självklart ska de varor som säljs i butikerna uppfylla gällande kemikaliekrav. Bevisbördan ligger enligt miljöbalken på verksamhetsutövaren. För varor finns det en hel kedja med verksamhetsutövare från tillverkare och importörer, grossister och andra underleverantörer till detaljister. För närvarande saknas ett inarbetat system för hur information om varors kemikalieinnehåll ska tas fram och redovisas och vilket ansvar olika verksamhetsutövare har i det. Enligt vår uppfattning har tillverkare och importörer ett utredningsansvar för varors innehåll av farliga och förbjudna kemikalier. Därmed ska de

- hålla sig informerade om gällande lagstiftning
- undersöka och dokumentera varors kemikalieinnehåll och
- förse detaljister med information

Även detaljisten har ett tydligt egenkontrollansvar enligt miljölagstiftningen. Det innebär att också detaljisten ska agera för att gällande krav ska uppfyllas för de varor som säljs i den egna verksamheten. Rimliga krav enligt vår uppfattning är att detaljisten ska

- hålla sig informerad om gällande lagstiftning
- ställa tydliga krav på sina leverantörer på att varorna inte ska få innehålla förbjudna ämnen som t.ex. ftalater och miljögifter enligt RoHS-direktivet
- kräva att leverantören intygar att kemikaliekraven uppfylls; ett sådant dokument ska kunna visas upp för tillsynsmyndigheten

Det är önskvärt att information och kunskap om varors kemikalieinnehåll finns i butiken, även i de fall inköpen till butiken sköts av en central inköpare.

2.8 Internationellt arbete inom ICTI

Organisationen ICTI (International Council of Toy Industries) är en internationell drivkraft inom leksaksbranschen. ICTI grundades år 2005 och har medlemmar i över tjugo länder. ICTI sluter avtal med leksaksfabriker för att säkerställa att leksakerna tillverkas under säkra och mänskliga förhållanden. Ett stort antal leksaksfabriker t.ex. i Kina följer redan ICTI:s regler. ICTI ska även börja sluta avtal med fabriker i Östeuropa.

Ftalater i leksaker och barnavårdsartiklar

bakgrund och syfte

Enligt uppgifter från en central inköpare i vår kampanj är en bättre kemikaliekontroll i fabrikerna ett av ICTI:s viktiga kommande arbetsområden.

3 KAMPANJEN 2007

3.1 Val av företag till kampanjen

En sökning på Gula Sidorna bland detaljister inom leksaksbranschen gav 47 träffar i Stockholm. Nio av dessa kontaktades under hösten 2007. Alla dessa var butiker som utifrån tillgänglig information uppfattades huvudsakligen saluföra leksaker och barnavårdsartiklar och ha varor av plastmaterial i sitt sortiment.

En sökning bland tillverkare och grossister inom leksaksbranschen gav två företag i Stockholm. Den ena av dessa visade sig hantera plastleksaker och togs ut i kampanjen.

De kontaktade verksamheterna var

- tre fullsorterade leksaksaffärer
- tre butiker med traditionella leksaker och kvalitetsleksaker
- två butiker med leksaker och barnavårdsartiklar enbart för barn under tre år
- en butik med fest- och maskeradartiklar
- en leksaksgrossist/-importör

En lista över besökta företag i 2007 års kampanj finns i bilaga 2.

3.2 Meddelande om inspektion

Vi skickade skriftlig information om kampanjen och tid för planerad inspektion till de verksamheter som valts ut i kampanjen.

3.3 Frågor och information vid besök

Vi besökte åtta butiker och fick in motsvarande uppgifter från två grossister/importörer. (Den ene grossisten svarade på frågorna för en butik.) Vid besöket ställde vi frågor om hur de jobbar med kemikaliekontrollen i sin verksamhet. Vi var särskilt intresserade av att veta hur deras system för egenkontrollen ser ut och hur de jobbar för att uppfylla kraven i ftalatförbudet, om de t.ex. ställer krav vid inköp på att varorna ska vara ftalfria eller om de möjligen kräver att leverantören intygar detta. Frågorna finns i bilaga 3.

Vid besöket informerade vi också verksamheterna mera ingående om ftalater och det gällande förbudet. Vid behov fick de också tips på hur ett system för kontroll av kemikalier i varor kan byggas upp. Vi informerade dem också om andra gifter som kan förekomma i leksaker och barnavårdsprodukter. Alla fick Kemikalieinspektionens information om ftalater respektive RoHS-direktivet.

3.4 Varor med misstänkt ftlatinnehåll – genomgång av sortimentet

Vid besöket gick också igenom butikernas varor för att peka på leksaker och barnavårdsartiklar med potentiellt innehåll av förbjudna ftalater.

Exempel på leksaker och barnavårdsartiklar där man vet att ftalater har använts är pvc-produkter som bollar, dockor, plastfigurer, badleksaker och utomhusleksaker samt detaljer i barnvagnar och bilbarnstolar. Också lysstavar i plast och vissa reflexer kan innehålla vätska med ftalater.

Vi tog inga varuprov i kampanjen för att ta reda på om varorna eventuellt innehöll förbjudna kemikalier. Dels saknade vi egen budget för analyser, dels ansåg vi att det inte skulle vara skäligt att kräva att butikerna skulle bekosta analyserna. Provtagning på myndighetens eller detaljistens bekostnad skulle också ha bidragit till att ansvarsförhållandena kring kemikalieutredningar blir oklara. För att tydliggöra tillverkarens och importörens utredningsansvar respektive detaljistens kunskapskrav har vi istället uppmanat butiksinnehavarna att begära information om eventuellt ftalatinnehåll i butikens varor från leverantörerna.

3.5 Resultat

3.5.1 Leksaker av pvc från Kina, Taiwan, USA och europeiska länder

En stor del av de leksaker och barnavårdsartiklar av plast som fanns hos de besökta detaljisterna var tillverkade i Kina. I en butik fanns också en del plastleksaker tillverkade i Taiwan samt USA (maskeradartiklar). Bara en av de besökta detaljisterna uppgav att de flesta av leksakerna i sortimentet tillverkas i Europa. Bland europeiskt tillverkade plastleksaker fanns bl.a. bollar och smurfar från Tyskland, bollar från Spanien, dockor från Frankrike samt Marktoy's leksaker och utomhusleksaker från Österrike. Viking Toy's bilar och en del barnavårdsartiklar som t.ex. haklappar är exempel på artiklar som tillverkas i Sverige.

3.5.2 Detaljisternas kunskaper om kemikalielagstiftningen

Flertalet besökta detaljister hade en diffus uppfattning om vilken lagstiftning som gäller för leksaker och barnavårdsartiklar. De flesta kände dock till CE-märkningen, som visar att varan uppfyller säkerhetskraven enligt produktsäkerhetslagstiftningen. Många av de besökta detaljisterna kände däremot inte till att miljö- och hälsoskyddsmyndigheten har tillsyn över varor enligt miljölagstiftningen.

Fyra av de besökta detaljisterna hade hört talas om ftalater i tidigare sammanhang. De hade också sökt information om dem i butikens egna varor efter vårt meddelande om inspektion.

Personalen i två butiker, som tillhörde var sin stor leksakskedja, ville själva inte svara på våra frågor. I det ena fallet svarade grossisten/importören och i det andra fallet en regional representant för flera butikers inköp på frågorna.

Ytterligare två butiker ansåg att kemikaliekontroll i varor inte är en uppgift för detaljisten utan ett ansvar längre upp i kedjan.

3.5.3 Så här kontrollerar detaljister ftalater i leksaker och barnavårdsartiklar

Detaljister med kontrollsystem för kemikalier i varor

Fyra av de nio kontaktade leksakshandlarna hade utvecklat ett system för kontroll av kemikalieinnehållet i de varor de säljer, men fem butiker saknade ett sådant system.

Fyra butiker, en butik med leksaker och barnavårdsartiklar för små barn samt tre butiker med traditionella leksaker och kvalitetsleksaker, uppgav att de jobbar aktivt med att kontrollera kemikalieinnehållet i de varor de saluför. De för diskussioner med och ställer frågor till leverantören. Tre av dessa butiker hade också efter vårt meddelande om inspektion begärt in dokumentation över laboratorieanalyser eller krävt intyg från leverantörer på att leksakerna inte innehåller förbjudna ftalater. Ett exempel på ett sådant intyg finns i bilaga 4.

För dessa butiker är varornas kvalitet en viktig och självklar fråga. Därför vill de så långt som möjligt försäkra sig om att de leksaker och barnavårdsartiklar de saluför inte innehåller miljö- och hälsoskadliga, och allra minst förbjudna kemikalier. De köper varor från kända leverantörer. De får och söker själva aktivt information om gällande regler och misstänkta varor från sin branschorganisation, facktidningar och mässor.

En av detaljisterna i denna kategori uppgav också att frågor från kunder är en viktig drivkraft för en bra kvalitet och varukontroll. Kundfrågorna leder ofta till direkta frågor och krav gentemot leverantören. Kundernas frågor till denna detaljist handlar ofta om varorna innehåller färgämnen eller gifter. Exempel på frågor som blivit vanligare på sistone är i vilket land varan tillverkats, om det finns bevis på att fabriken följer CE-märkningen, om barnarbete förekommer i fabriken och om tillverkningen av varan är förenlig med ekologiskt hållbar utveckling, t.ex. att skog inte skövlas på grund av att varan produceras.

Detaljister som litar på att andra sköter kontrollen

Fem av de kontaktade detaljisterna uppgav att de inte har något eget kontrollsystem för kemikalier i de varor de säljer. De ställer t.ex. inga direkta krav vid inköp eller begär intyg från leverantörerna. Istället litar de på att de varor som leverantören erbjuder är testade och godkända.

En av dessa detaljister, vars företag ingår i en större butikskedja, var dock insatt i kedjans tio största leverantörers kontrollsystem. Enligt honom omfattar deras system både utprovning av leksaker och egna laborietester. Han hade också uppfattningen att leverantörernas kontroll blivit hårdare efter senaste tidens larm om bl.a. bly i leksaksbilarna.

Två andra detaljister i denna kategori ingår i var sin större kedja med centrala inköp till ett antal butiker. Personalen i dessa butiker ville inte själva svara på våra frågor. I ena fallet lämnade en regional representant följande uppgifter. Kedjan omfattar cirka 150 leverantörer och ca 10 000 artiklar. Kedjan tillämpar ett system med s.k. leverantörsavtal, där leverantörerna binder sig bl.a. att se till att varorna uppfyller de regler som gäller i Sverige, t.ex. ftalatförbudet och RoHS-direktivet. Leverantörerna ska också på butikens

begäran kunna ta fram sådan information från tillverkaren. I det andra fallet lämnades uppgifterna av en grossist. Dennes svar redovisas under rubriken 3.5.4.

En till detaljist hänvisade till leverantörens kontrollsystem, men visste inte hur detta system ser ut. Denne fick i uppgift att ta reda på ftalatinnehållet hos två av de pvc-artiklar som fanns i butiken. Enligt senare inlämnade uppgifter från butikens centrallager visade sig dessa vara fria från ftalater.

En ytterligare detaljist i denna kategori ansåg att frågan om kemikalieinnehåll i varor inte är detaljistens ansvar. I butiken fanns ett stort lager leksaker, det mesta från kända tillverkare. Då hans verksamhet med stor sannolikhet skulle upphöra inom kort ställdes inga ytterligare krav på denne detaljist i kampanjen. Men han uppmanades att begära skriftlig information från leverantören beträffande ftalater i pvc-artiklar vid eventuell nästa beställning av varor.

3.5.4 Så här kontrollerar leverantörer/grossister ftalater i leksaker och barnavårdsartiklar

Två grossister kontaktades inom kampanjen.

Den ena sa sig förlita helt på de CE-certifikat som begärs in från tillverkare och anser detta vara en tillräcklig garanti på att förbjudna miljögifter inte ska finnas i leksaker och barnavårdsprodukter.

Den andra grossisten däremot, som både levererar varor till och driver ett stort antal fullsorterade leksaksaffärer i Sverige, säger sig ställa specifika krav på kemikalieinnehållet i varorna vid varje beställning. Beroende på vilka varor som köps in ställs krav på bl.a. ftalater, tungmetaller, nickel, formaldehyd, parfym och färgämnen. För kemiska produkter som modeller, och kosmetik krävs recept in. Denne grossist kontrollerar också själv varorna genom att regelbundet skicka varuprov på kemisk analys.

3.5.5 Har ftalatförbudet medfört några ändringar?

En grossist uppskattade att förbudet lett till att upp till 2000 leksaker och barnavårdsartiklar ersatts med artiklar utan ftalater. En annan grossist uppgav att de nya reglerna lett till att de själva valt bort många mindre fabrikanter, som haft svårt att uppfylla kraven.

Men tillverkas det fortfarande leksaker och barnavårdsartiklar med ftalater? ”Det händer ibland att en vara slutar saluhållas, vanligen på leverantörens initiativ. Efter en tid brukar en snarlik vara komma ut med märkningen ’ftalatfri’” sa en detaljist. En annan detaljist misstänkte att vissa partier plastleksaker som säljs ibland extra billigt skulle kunna innehålla förbjudna ftalater.

Vi noterade också vid våra besök i butikerna att vissa artiklar som t.ex. badleksaker, som tidigare (bl.a. i Kemikalieinspektionens kampanj 2005) konstaterats innehålla ftalater, var utrustade med information om att de var ftalatfria. Sådan information noterades också i andra artiklar, t.ex. haklappar.

I kampanjen har vi inte bevisligen påträffat några leksaker eller barnavårdsartiklar med förbjudna ftalater. Detta beror bl.a. på följande orsaker.

- De butiker som var uttagna i kampanjen var alla specialiserade på leksaker och /eller barnavårdsartiklar och anlidade enbart kända leverantörer, som uppmärksammat ftalatförbudet.
- Två av de besökta butikerna sålde enbart leksaker och barnavårdsartiklar för småbarn, vilka omfattades av det tidigare ftalatförbudet.
- Inga analyser utfördes för att verifiera butikernas och leverantörers uppgifter, se motivering under rubriken 3.4.

3.6 Slutsatser och diskussion

I samband med 2007 års kampanj konstaterade vi att bara hälften av de kontaktade verksamheterna hade före kampanjen tagit eget ansvar för ftalatkontrollen. Den andra hälften förlitade sig på att någon annan i leverantörskedjan ska se till att varorna uppfyller lagens krav. Ingen av de kontaktade detaljisterna hade ställt direkta krav på sina leverantörer före kampanjen, t.ex. krävt intyg på att varorna ska vara ftalatfria. En av våra slutsatser var att det finns ett tydligt behov av ökad medvetenhet inom leksaksbranschen om verksamheternas ansvar när det gäller att kontrollera att de varor de saluför inte innehåller ftalater eller andra förbjudna miljögifter.

Vi ansåg det därför angeläget att fortsätta arbetet med ftalater inom leksaksbranschen, framförallt att hjälpa företagen att bygga upp bra system för att kontrollera ftalatinnehållet i varorna. Vi beslöt att under våren 2008 gå ut med information om ftalater till övriga leksakshandlare i staden och uppmana dem att beskriva hur de avser att kontrollera att de leksaker och barnavårdsartiklar de säljer inte innehåller förbjudna ftalater.

3.7 Tillsynsavgift

Alla de verksamheter som vi kontaktade i 2007 års kampanj debiterade vi för två timmars arbete enligt stadens taxa för miljötillsyn. I den debiterade tiden ingår tiden för besök samt en schablon för tiden för att sammanställa och bearbeta resultat.

Tre verksamheter hörde av sig och ställde frågor om avgiften.

En butik överklagade vårt beslut att ta ut tillsynsavgift. Länsstyrelsen beslutade dock att inte ändra vårt beslut.

4 KAMPANJEN 2008

4.1 Val av verksamheter till kampanjen

Inför 2008 års kampanj gjordes en förnyad sökning på Gula Sidorna för att få fram alla leverantörer och återförsäljare inom leksaksbranschen och som har sin verksamhet i Stockholm. Förutom dessa togs också i kampanjen de verksamheter inom leksaksbranschen som finns i Naturvårdsverkets WEEE-register¹⁰. Totalt deltog 73 verksamheter i kampanjen, se bilaga 4.

4.2 Information till verksamheterna

Vi tog fram en information om ftalater och skickade ut den till alla verksamheter i kampanjen. Informationen finns i bilaga 5. Av den framgår att verksamheterna också fick i uppgift att skicka in en beskrivning till oss om hur de följer upp ftalatförbudet.

4.3 Resultat

4.3.1 Verksamheter som skickat in svar

Vi har fått in 60 svar från olika verksamheter inom leksaksbranschen. I tre fall gäller svaren för 2-3 butiker inom samma företagskedja. Det innebär att de inkomna svaren gäller för totalt 65 av de 73 verksamheter som vi vänt oss till i kampanjen.

Av de verksamheter som svarat är 11 leverantörer, dvs. tillverkar själva eller importerar produkter eller bedriver grossistverksamhet, eventuellt kombinerat med butiksförsäljning. De övriga 54 som svarat är verksamheter med enbart butiksförsäljning.

4.3.2 Verksamheter som upphört

Åtta av de verksamheter som togs ut i kampanjen har inte kommit in med ett svar eller gått att nå per telefon. Vår bedömning är att det handlar om verksamheter som upphört. Tre ytterligare har svarat att deras verksamhet med leksaker och/eller barnvårdsartiklar upphört.

4.3.3 Leverantörers kontroll

Totalt deltog elva leverantörer i kampanjen. Alla de sju leverantörer som handlar med pvc-produkter uppgav att de har ett kontrollsystem för ftalutfria produkter.

En importör i denna kategori hade tidigare deltagit i både Kemikalieinspektionens och Göteborgs stads ftalatkampanjer (2005 respektive 2007). De har utvecklat kontrollrutiner som innebär bl.a. att de alltid vid direktimport begär analysprotokoll över ftalatinnehållet av tillverkaren. Dessa protokoll förvaras på huvudkontoret. De ställer också krav på grossister och märkesleverantörer på att ftalatförbudet ska uppfyllas.

¹⁰ WEE-registret innehåller uppgifter om producenter av elektriska eller elektroniska produkter.

En annan importör uppgav att de har en policy om användning av plaster i leksaker. I policyn ingår bl.a. rutiner för kontroll av att förbjudna ftalater inte används i de fabriker de anlitar och att allt material och varor testas innan de tillverkas i full skala.

Ett företag med både grossistverksamhet och butiksförsäljning uppgav att de inte köper in något utan att deras leverantör garanterat att varorna inte innehåller ftalater. Vid beställning i fabriken krävs ett certifikat som visar att produkterna testats och uppfyller gällande krav.

En importör och en grossist uppgav att de anlitar ett fåtal certifierade leverantörer som också uppfyller de krav som ICTI (se text under rubrik 2.8) ställer. Viktiga delar är bl.a. att produkterna ska vara säkra, att arbetsmiljön är god och att barn- eller tvångsarbete inte förekommer i fabriken. Importören besöker sina leverantörer återkommande. Grossisten har som rutin att begära information om ingående ämnen i produkterna samt att vid osäkerhet göra egna analyser.

En tillverkare med butiksverksamhet hade fått rådgivning av Kemikalieinspektionen för kemikaliekontrollen i den egna produktionen och kräver ftalatfria produkter av sina leverantörer. Denne verksamhetsutövare ansåg också att deras barnmöbler ska vara ftalatfria trots att de förmodligen inte omfattas av förbudet. En annan tillverkare, som för närvarande inte har några pvc-produkter, skulle se till att ftalater inte används vid planerad tillverkning av plastfigurer.

4.3.4 Butikers kontroll

Totalt 44 butiker kom in med ett svar.

Butiker som uppmärksammat ftalatförbudet tidigare

12 butiker hade redan tidigare skaffat sig vissa garantier för att det egna sortimentet inte ska innehålla varor med förbjudna ftalater. Bland dem fanns t.ex. ett antal butiker som specialiserat sig på småbarnsartiklar och som därmed omfattades av det tidigare ftalatförbudet.

Några butiker i denna kategori uppgav att de för en nära dialog med sina leverantörer och ställer frågor bl.a. om kemikalieinnehållet vid inköp. Många sa sig också känna till att deras leverantörer kontrollerar produkterna. En butik hänvisade också till att deras leverantörer är certifierade och att produkterna är märkta med tillverkarens namn. Några till uppgav att de kontrollerar CE-märkningen vid varje leverans. En butik har som policy att inte ha några pvc-produkter alls.

Bara ett fåtal butiker har uppgett att de ställt direkta krav på eller krävt in dokument eller intyg från sina leverantörer tidigare. En butik säger sig kräva att leverantören/grossisten ska redovisa hur (den kinesiska) tillverkaren säkerställt att produkterna är ftalatfria. En annan butik kräver att leverantören skriver under dokumentet "Chemical restrictions"; där bl.a. de förbjudna ftalaterna ingår och att produkterna testas i tillverkarlandet vid behov, t.ex. CE-tester.

Under vår kampanj har de allra flesta butikerna skaffat sig även skriftliga försäkran om ftalatfria produkter från sina leverantörer. Flertalet butiker har också uppgett att skriftliga dokument kommer att ingå i den fortsatta kontrollen.

Butiker som inte har uppmärksammat ftalatförbudet tidigare

Totalt 32 av 44 butiker uppgav att de inte hade uppmärksammat ftalatförbudet tidigare.

Bland dessa fanns 22 butiker, som inte säljer några pvc-produkter alls eller säljer dem i endast liten omfattning, t.ex. butiker som

- säljer barnsäkerhetsprodukter som bilbarnstolar med eventuella detaljer av pvc
- säljer i huvudsak begagnade barnartiklar som t.ex. kläder eller antika leksaker
- säljer enbart mediaspel (för mobil, data, tv), barnmöbler, reklamgrejer m.fl. artiklar som inte är leksaker eller barnvårdsartiklar
- säljer enbart leksaker som tillverkats av andra material än plast och gummi, t.ex. trä, plåt, papp och textilier
- renoverar leksaker

De övriga 10 butiker i denna kategori saluför faktiskt leksaker eller barnvårdsartiklar tillverkade i plast eller gummi. Några av dessa butiker uppgav dock att de känt till att deras leverantörer kontrollerat varorna. De allra flesta av dessa butiker har i kampanjen skaffat sig garantier för att varorna inte ska innehålla ftalater, de flesta genom att begära analysprotokoll eller intyg från sina leverantörer. Många har också uppgett att de strävar efter att uppfylla högt ställda miljö- och säkerhetskrav och att de därför i fortsättningen kommer att köpa in enbart produkter där leverantören skriftligen intygat att produkterna är ftalatfria.

4.3.5 Säljs det fortfarande produkter med ftalater?

Vi har inte heller i 2008 års kampanj begärt in varuprov för materialanalyser för att verifiera eventuellt ftalatinnehåll, men vi har fått in vissa indikationer på att barnartiklar med ftalater fortfarande finns ute på marknaden. Bl.a. följande uppgifter och kommentarer som vi fått in i kampanjen tyder på detta.

”Det kommer larmrapporter lite då och då.” sa en butiksägare.

”En produkt har dragits tillbaka från EU-marknaden 2006 på grund av ftalatinnehåll, en annan produkt med ftalater slutade säljas så sent som hösten 2007.” uppgav en annan.

En butiksägare hade tagit bort ett flertal produkter, t.ex. badbollar, från sortimentet i väntan på att fabrikerna ska ta fram ftalatfria alternativ. En annan butiksägare uppgav att de gjort sig av med alla leksaker med misstänkt ftalatinnehåll under 2007, ytterligare en butiksägare uppgav att butikens hela lager bytts ut då ftalater inte gått att verifiera.

Det finns också barnartiklar som förmodligen inte omfattas av ftalatförbudet, t.ex. barnmöbler. Trots det hade en butik i kampanjen slutat ta hem en viss barnmöbel som visat sig innehålla ftalater. Denne butiks innehavare uppgav också att en konkurrent saluför samma möbel med hänvisning till att möbeln inte omfattas av förbudet. Eftersom den nämnda konkurrenten finns i en annan kommun, har vi lämnat över denna uppgift till den kommunens miljöförvaltning utan att själva ta ställning till frågan.

4.3.6 Övriga reaktioner från kontaktade företag

Här är några av de övriga reaktioner och kommentarer som vi fått in i kampanjen.

”Bra att ni skärper kontrollen av farliga ämnen i vår bransch och hjälper oss att uppfylla de högt ställda mål vi ställer på våra produkter!”

”Ftalater känner vi till!” Men förvånansvärt många som vi haft kontakt med under kampanjen hade inte tagit till sig att förbudet inte längre är begränsat till leksaker avsedda för barn under tre år och som barn kan stoppa i munnen. *Det nuvarande förbudet omfattar alla leksaker och barnavårdsartiklar avsedda för barn upp till 14 år.*

En butik ville att vi skulle informera dem om de företag som säljer produkter med förbjudna ftalater och som kommer till vår kännedom. Vår bedömning är att butiker och leverantörer själva bör ha bra förutsättningar att i sin verksamhet och genom sin branschförening, facktidningar, fackmässor, media m.m. hålla sig uppdaterade.

4.4 Slutsatser och diskussion

4.4.1 Ftalatfria varor är en kvalitetsfråga för leksaksbranschen

Kontakten med verksamheterna har varit bra. Handlarna har varit engagerade, snabba i kontakterna och måna om att göra rätt. Flertalet hade inte jobbat aktivt med ftalatförbudet före kampanjen, men många, bland dem också handlare som inte hade några plastartiklar i sortimentet, har varit positiva till den information de fått i kampanjen. Vårt intryck är också att de allra flesta verksamheter som vi kontaktat i kampanjen tar frågan om miljögifter i varor på allvar och anser att det är viktig kvalitetsfråga.

4.4.2 Kampanjen har gett kunskaper och praktiska tips

Eftersom de flesta leksaker och barnavårdsartiklar importeras till Sverige är de svenska företagen beroende av kompetensen hos sina utländska leverantörer och den information som dessa lämnar. Inköpare och återförsäljare i Sverige behöver därför kunna granska och värdera och vid behov komplettera den information om varorna som de får av sina leverantörer. I annat fall ökar risken för att ämnen som är begränsade eller förbjudna i Sverige och övriga EU finns i varorna eller att varor med sådant innehåll återigen kommer i omlopp. Situationen förutsätter att företagarna har tillräckliga kunskaper för att kunna ställa relevanta krav.

Vi har i kampanjen försett verksamheterna med ökade kunskaper om miljögiftsgruppen ftalater och en vägledning för praktisk kemikaliekontroll. De har också genom kampanjen fått ett tillfälle att bygga upp ett kontrollsystem eller förbättra det befintliga systemet för kontroll av ftalater. Genom denna rapport kommer företagen också att få en bild över hur ftalater i leksaker och barnavårdsartiklar kontrolleras av andra företag inom leksaksbranschen i Stockholm.

4.4.3 Andra verksamheter som kan vara berörda

Vi har i kampanjen riktat oss mot företag inom leksaksbranschen, men vi har inte kontaktat t.ex. butiker inom dagligvaruhandel som också kan ha leksaker och barnavårdsartiklar som kan innehålla ftalater. Eftersom vi inte har tillsyn över företag inom Internethandeln, har vi inte heller kontaktat dem trots att de ibland pekats ut som ett problemområde.

Vi har inte heller kontaktat organisationer som tar emot och säljer vidare olika typer av varor (t.ex. återvinningsmarknader, Röda Korset o. dyl.). Ftalatförbudet berör dem ju inte direkt, eftersom deras varor oftast inte är nytillverkade. Men även de bör vara uppmärksamma på eventuellt ftalatinnehåll och vara restriktiva med att ta emot och sälja vidare gamla plastleksaker.

4.4.4 Framtida tillsynsbehov

Vi bedömer att uppföljningen av ftalatförbudet bland verksamheter inom leksaksbranschen i Stockholm har varit behövlig och att den bidragit till en hög kvalitet på barnartiklarna. Vi bedömer att vi genom de kampanjer, som vi bedrivit under hösten 2007 och under våren 2008, nått de allra flesta verksamheter i staden som berörs direkt av förbudet.

Vi anser att vi även framgent bör uppmärksamma leverantörer och återförsäljare på deras ansvar när det gäller att kontrollera att farliga och förbjudna kemikalier inte ska finnas i varor. Vi bedömer dock att insatserna inom leksaksbranschen varit tillräckliga.

4.5 Tillsynsavgift

I 2008 års kampanj har vi debiterat 32 verksamheter för två timmars arbete enligt stadens taxa för miljöbalkstillsyn. Dessa är verksamheter vilkas sortiment bedömts kunna innehålla artiklar eller delar av artiklar med mjukgjorda plaster. I den debiterade tiden har vi räknat in tiden för att ta fram en information om ftalater, tiden för att kontakta företagen och tiden för att sammanställa och bearbeta resultat.

Tre verksamheter har överklagat vårt beslut att ta ut tillsynsavgift. Ett överklagande kom in för sent, de övriga väntar i dagsläget på Länsstyrelsens ställningstagande.

BILAGA I: FTALATFÖRBUDET

KIFS 1998:8 10 kap § 4 b.

Följande ftalater (eller andra CAS- och EINECS-nummer som innehåller ämnet) får inte användas som ämnen eller beståndsdelar i beredningar i koncentrationer som överstiger 0,1 viktprocent av det mjukgjorda materialet i leksaker och barnavårdsartiklar. Inte heller får sådana leksaker och barnavårdsartiklar som innehåller dessa ftalater överstigande 0,1 viktprocent släppas ut på marknaden.

- Di(2-etylhexyl)ftalat (DEHP)
CAS-nummer 117-81-7
EINECS-nummer 204-211-0
- Dibutylftalat (DBP)
CAS-nummer 84-74-2
EINECS-nummer 201-557-4
- Butylbensylftalat (BBP)
CAS-nummer 85-68-7
EINECS-nummer 211-622-7

Följande ftalater (eller andra CAS- och EINECS-nummer som innehåller ämnet) får inte användas som ämnen eller beståndsdelar i beredningar i koncentrationer som överstiger 0,1 viktprocent av det mjukgjorda materialet i leksaker och barnavårdsartiklar som barn kan stoppa i munnen. Inte heller får sådana leksaker och barnavårdsartiklar som innehåller dessa ftalater överstigande 0,1 viktprocent släppas ut på marknaden.

- Diisononylftalat (DINP)
CAS-nummer 28553-12-0 och 68515-48-0
EINECS-nummer 249-079-5 och 271-090-9
- Diisodecylftalat (DIDP)
CAS-nummer 26761-40-0 och 68515-49-1
EINECS-nummer 247-977-1 och 271-091-4
- Di-n-oktylftalat (DNOP)
CAS-nummer 117-84-0
EINECS-nummer 204-214-7

Med barnavårdsartiklar avses alla produkter som är avsedda att underlätta barns sömn, barns avslappning, barns hygien, matning av barn eller barns sugning. (KIFS 2006:2).

BILAGA 2: BESÖKTA VERKSAMHETER 2007

Baby Center, Hornsgatan 174

Babyland, Ulvsundavägen 181

BR Leksaker, Drottninggatan 63,

Bragerud leksaker Eftr., Odengatan 91

BRIO butiken i Globen

Butterick's Festspecialisten, Drottninggatan 57

Rödbroka, Hornsgatan 48 A

Suntoy AB, Drottningholmsvägen 17

Trull – Trä – och Ullsaker för Barn, Ringvägen 143

Tågmark – Mima Montessori AB

BILAGA 3: FRÅGOR VID BESÖK, KAMPANJ 2007

Allmänna uppgifter

1. Datum för Miljöförvaltningens besök:
2. Verksamhetens/butikens namn:
3. Uppgiftslämnarens namn, titel och telefonnummer:
4. Redovisning av Miljöförvaltningens nedlagda tillsynstid på företaget samt till vilka aktiviteter tiden har använts (underlag för timdebitering):

Sortiment

5. Beskrivning av butikens varoutbud.
6. Var tillverkas leksakerna/barnavårdsartiklarna?

Regler

7. Vad vet ni om det regelverk som gäller för leksaker, dvs. vilka krav leksakerna ska uppfylla - produktsäkerhetslagen, leksaksdirektivet, kemikalielagstiftningen?
8. Känner ni till kemikaliegruppen ftalater (mjukgörare) och de bestämmelser som gäller om innehållet av ftalater i leksaker och barnavårdsartiklar?
9. Känner ni till det s.k. ROHS-direktivet?

System för egenkontroll och informationshämtning

10. Har er verksamhet miljöledningssystem?
Vilka miljöaspekter tas upp där?
11. Har någon utsetts som ansvarig för miljöfrågorna?
Ingår i det ansvaret att bevaka kemikalieinnehållet i leksakerna?
12. Är er verksamhet ansluten till en branschorganisation - vilken?
13. Beskriv närmare verksamhetens system för egenkontrollen och hur man arbetar för att uppfylla kraven när det gäller kontrollen av kemikalier i varor. Finns det kanske nedtecknade rutiner för inköp av varor som. rutiner och krav gentemot leverantörer beträffande kemikalieinnehåll?

Att ta reda på kemikalieinnehållet i saluförda varor

14. Hur tar ni konkret reda på vilket kemikalieinnehåll de leksaker har som ni saluför?
Hur säkerställer ni att de varor som ni säljer inte innehåller t.ex. förbjudna ftalater?

15. Vilken information får ni från och vilka uppgifter begär ni från er leverantör/importör/tillverkare när det gäller kemikalieinnehåll i varor?
16. Går ni på leverantörens uppgifter eller gör ni även egna kontroller, t.ex. laboratorieanalyser eller andra efterforskningar?
17. Har ftalatförbudet lett till att ni valt bort varor/misstänkt material? Vilka?

Varor med misstänkt ftalatinnehåll

18. Har ni produkter som kan omfattas av ftalatförbudet – vilka?
19. Översiktlig genomgång av sortimentet för att hitta varor som kan innehålla ftalater, t.ex. badleksaker, badmadrasser, badbassänger m.m.

Vara 1.

- a Varans namn
- b Användning
- c Bild
- d Leverantör
- e I vilket land har varan tillverkats?
- f Redovisning av ftalatinnehållet:
Kan visa direkt
Skaffar fram information från leverantören/importören (lätt/svårt)
Redovisning kommer in efter ett föreläggande
- g Vara med förbjudet ftalatinnehåll har påträffats
- h Vara med förbjudet ftalatinnehåll har tagits ur sortimentet

Vara 2.

- a. Varans namn
- b. Användning
- c. Bild
- d Leverantör
- e I vilket land har varan tillverkats?
- f Redovisning av ftalatinnehållet:
Kan visa direkt
Skaffar fram information från leverantören/importören (lätt/svårt)
Redovisning kommer in efter ett föreläggande
- g Vara med förbjudet ftalatinnehåll har påträffats
- h Vara med förbjudet ftalatinnehåll har tagits ur sortimentet

BILAGA 4: KONTAKTADE VERKSAMHETER 2008

Tillverkare, importörer och grossister

AGO AB
Babymaster of Sweden AB, Linnégatan. 26
Berg shan Berg Promotion AB, Söder Mälarstrand 21, 2tr
Betapet AB, Strålg. 45
BTW Buytheway AB, Kronobergsgatan 7
Caliroma Trading, Lidnersplan 10
För Skola och Lek AB, Mariehamns g. 24-26
Gamelio Technologies AB, Upplandsg. 7
Hasbro Sweden, filial till Hasbro U.K. Ltd England
Kul & Klok Design HB, Cervins v. 19 A
Lucas & Co KB, Nygränd10
MadCap, Elin Wägners g. 33
Milliquiz AB

P Vision Studio AB, Tegnér g. 34
Sako Oy Finland Filial

Spel & Sport Pärlebo & Co AB, Piprensarv. 4
Tactic Sverige AB, Hammarby Fabriksv. 19
Åhléns Aktiebolag

Detaljister

Arcane central AB, Hagag. 6
Artiwood Sweden AB, Kärrgränd 148
Babyland, Karlbergsv. 40
Baby Planet AB, Hornsg. 86
Baby Planet AB, Flemingg. 67
Ballonger & Sånt Zaboom, Astrakang. 67
Barnbutiken, Götg. 68
Barnbutiken, Danderydsg. 26
Barnbutiken, Karlav. 53
Barnkammaren Nytt & begagnat, Valhallav. 154
Barnsligt, Spånga Torg 4
Bambino MAM AB, Walling. 33
Boink, Alviksv. 32
Bonti Barnvagnar & barnkammarinredning, Norrtullsg. 33
Brandbridge AB, Barnhusg. 16
Brio butiken, Högdalsgången 13
Brio butiken, Karlav. 13
Build-a-bear Workshop, Kista Galleria
Bulleribock, Sveav. 104
Bära Barn AB, Gustavslundsv. 12
Dockkliniken, Upplandsg. 25

Farmhouse möbler och inredning, Linnég. 8
Fina dockan Stockholm, Högbergsg. 28
Games Workshop, Regeringsg. 30
Homely, Hammarby Allé 161
Hustomten, Ålstensg. 15
Kasper, Hantverkarg. 37
Kalikå Gamla stan AB, Österlångg. 18
Kidsfirst AB, Torstenssonsg. 4 1 tr
Klämskyddsspecialisten, Tallåsv. 40
Krabat & Co AB, Kungsg. 60
Krabat & Co AB, Kungsg. 53
Krabat & Co AB, Folkungag. 79
Lekit Farsta AB, Storforsplan 54
Leksaker förr o. nu, Västerlångg. 11
Looma HB, Hälsingehöjden 7
Meyer-Rodin Barnmöbler, Kyrkogårdsv. 137
Mix-max AB, Hantverkarg. 20
Nostalgipalatset, S:t Eriksg. 101
Numero, Katarina Bang. 33
Oskar & Ellen AB, Taptog. 6
Polkadot design KB, Sabbatsbergsv. 6
Remcat AB, Björnstigen 13
Stockholm Toy Cabinet, Drottningg. 15
Tiptopp, leksaker & TV-spel, Fruängsplan 5
Vaka, Aprikosg. 36
Schmitz, AB Robert Esska, Hamng. 11
Sprall AB, Sibylleg. 18
Sprall AB, Storg. 22
Sprall AB, NK Hamngatan plan 3
Spralliga barn, Hagsätra Torg 8
Simpleworld Retail AB, Karlav. 67
Säkerhetsbutiken, Flemingg. 67
Tayrorna AB, Hammarby Allé 103
Viggobelle AB, Alviksv. 39

BILAGA 5: INFORMATION TILL VERKSAMHETER

Ulla Kujala
Telefon 08-508 28 154, 076-122 81 54
ulla.kujala@miljo.stockholm.se

Detaljister, tillverkare och grossister inom
barnartiklar, leksaker och lekredskap verksamma
inom Stockholms stad, enligt sändlista

FTALATER I LEKSAKER OCH BARNAVÅRDSARTIKLAR

Det här vill vi att du ska göra

Skicka en kort beskrivning till Miljöförvaltningen om hur du har säkerställt att de leksaker och barnavårdsartiklar som du säljer inte innehåller förbjudna ftalater. Skicka in beskrivningen före den 14 april 2008 till

registrator@miljo.stockholm.se eller
Miljöförvaltningen
Box 8136
104 20 Stockholm

Ftalatförbudet

Ftalater används som mjukgörare i en rad produkter, bl.a. leksaker och barnavårdsartiklar. Badleksaker, bollar, dockor, plastfigurer, skötunderlägg och haklappar av PVC (polyvinylklorid) är exempel på leksaker och barnavårdsartiklar där ftalater förekommer. Förutom mjukgörande egenskaper har ftalater också visat sig ha miljö- och hälsofarliga egenskaper. Vissa ftalater har klassats som reproduktionsstörande (påverkar vår förmåga att få barn), vissa andra har bedömts innebära risk för skador. Därför får inte vissa ftalater användas längre i leksaker och barnavårdsartiklar.

Ett EU-gemensamt förbud gäller sedan 16 januari 2007 för användning och utsättning på den europeiska marknaden av följande ftalater.

Ftalaterna **DEHP¹¹**, **DBP¹²** och **BBP¹³** är förbjudna i alla leksaker och barnavårdsartiklar som är avsedda för barn upp till 14 år. Ftalaterna **DINP¹⁴**, **DIDP¹⁵** och **DNOP¹⁶** är förbjudna i sådana leksaker och barnavårdsartiklar, eller delar av dem, som barn kan stoppa i munnen.

Läs mera om ftalatförbudet i Kemikalieinspektionens faktablad på
www.kemi.se/upload/Trycksaker/Pdf/Faktablad/FbFtalaterDec07.pdf

¹¹ Di(2-etylhexyl)ftalat

¹² Dibutylftalat

¹³ Butylbensylftalat

¹⁴ Diisononylftalat

¹⁵ Diisodecylftalat

¹⁶ Di-n-oktylftalat

Kemikaliekontrollen hos tillverkare, importörer, grossister och detaljister

Ftalatförbudet berör både tillverkare, importörer, grossister och detaljister. Vi har under hösten 2007 kontaktat nio leksakshandlare och en grossist och ställt frågor om hur de kontrollerar att deras varor inte innehåller förbjudna ftalater. Det har visat sig att alla inte känner till ftalatförbudet trots att det gällt i över ett år. Många känner inte heller till att de har ansvar för varors kemikalieinnehåll.

Vi har sett att kemikaliekontrollen kan se olika ut hos detaljister, grossister och importörer. Den kan också vara beroende på hur verksamheten är organiserad. En del primärleverantör har redan byggt upp ett kontrollsystem med bl.a. återkommande analyser på produkterna. För vissa leksakskedjor sköter huvudkontoret eller den regionala inköparen om kontrollen. Flera detaljister för diskussioner med sina grossister eller importörer. Allt fler detaljister ställer krav vid inköp på att varorna ska vara ftalatfria.

Enligt förvaltningens uppfattning har du som tillverkare eller importör ett tungt ansvar när det gäller att dokumentera, innehållsdeklarera och undersöka varors kemikalieinnehåll. Självklart har också du som detaljist ett ansvar för att kontrollera att de varor som du saluför uppfyller lagstiftningens krav. Ett rimligt krav enligt förvaltningen är t.ex. att du vid inköp ställer tydliga krav på leverantörerna på att varorna inte ska få innehålla förbjudna ftalater. Du bör också kräva ett intyg från leverantören på att kemikaliekraven uppfylls. Ett sådant intyg kan du visa upp för tillsynsmyndigheten om myndigheten begär det.

Detta händer under våren 2008

Målet är att alla leksakshandlare i Stockholm före sommaren 2008 ska ha bra kontrollsystem för att undvika att leksaker och barnavårdsartiklar ska innehålla förbjudna ftalater.

Vi har skickat denna information till alla verksamheter i Stockholms stad som vi uppfattat som detaljister, tillverkare eller grossister inom barnartiklar, leksaker och lekredskap. Det gäller att du senast nu tänker ut ett lämpligt sätt att säkerställa att de leksaker och barnavårdsprodukter som du säljer inte innehåller förbjudna ftalater. Vi vill att du skickar in en kort beskrivning till oss om hur ditt kontrollsystem ser ut.

Vi kommer också att under våren besöka ett antal verksamheter som fått denna information för att på plats kontrollera dokument samt varor som kan innehålla ftalater. Vi kommer att i första hand besöka de verksamheter som inte hört av sig till oss före den 14 april 2008.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden är en tillsynsmyndighet

En verksamhetsutövare är enligt miljölagstiftningen skyldig att till tillsynsmyndigheten lämna de uppgifter som behövs för tillsynen.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har tillsyn över kemikaliefrågorna inom detaljhandeln och delar tillsynsansvaret över tillverkare och importörer med Kemikalieinspektionen. Det innebär t.ex. att vi har rätt att ställa frågor till er om förekomst av farliga kemikalier i varor. Vår uppgift är också att förbjuda försäljningen av en vara som inte uppfyller lagstiftningens krav och att polisanmäla tillverkare och leverantörer som sätter ut sådana varor på marknaden.

Vi tar betalt för tillsynen

Vi kommer att ta betalt för den tid vi lägger ned för att informera och kontakta er, t.ex. tiden för planering, ett eventuellt besök hos er och bearbetning av resultat. Vi debiterar enligt stadens tillsynstaxa, som fastställts av kommunfullmäktige. Kostnaden är för närvarande 875 kr för varje påbörjad timme.

Med vänlig hälsning

Ulla Kujala

Plan och miljö